

*mgr Anna Mizak*¹

Katedra Finansów i Rachunkowości
Instytut Ekonomii i Finansów
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Wydatki budżetowe miast wojewódzkich a jakość życia ich mieszkańców²

WSTĘP

Mieszkańcy poszczególnych gmin, powiatów czy też województw tworzą wspólnoty samorządowe. Reprezentują one zróżnicowane potrzeby, których zaspokojenie leży u podstaw funkcjonowania samorządu terytorialnego. Przekazanie świadczenia usług i dostarczania dóbr publicznych na poziom lokalny, z założenia ma umożliwić lepsze dostosowanie podejmowanych działań do zgłaszanego popytu przez poszczególne społeczności. W konsekwencji możliwa będzie poprawa jakości ich życia oraz bardziej racjonalne wydatkowanie środków publicznych.

Zagadnienie jakości życia budzi zainteresowanie nie tylko przedstawicieli różnych instytucji państwowych czy samorządowych. O ważności tej problematyki świadczy również fakt, że wiele ośrodków naukowych prowadzi badania, których celem jest pomiar jakości życia oraz identyfikacja czynników ją determinujących. Warto jednak podkreślić, że istnieje pewna luka w zakresie badania jakości życia ludności miejskiej oraz zależności pomiędzy wydatkami budżetowymi miast a jakością życia ich mieszkańców.

W pracy podjęto próbę wykazania, że istnieje zależność pomiędzy poziomem wydatków budżetowych miast wojewódzkich (*per capita*) a jakością życia ich mieszkańców. Układ opracowania podporządkowano postawionemu celowi. Jego pierwsza część przedstawia ujęcie definicyjno-badawcze jakości życia. Kolejne poświęcono jej badaniu oraz interpretacji uzyskanych wyników. Do określenia obiektywnej jakości życia wykorzystano ilościowe i wartościowe wskaźniki z zakresu: infrastruktury technicznej, rynku pracy, ochrony zdrowia, opieki socjalnej,

¹ Adres korespondencyjny: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: anna.mizak@kul.pl. ORCID: 0000-0003-1250-0195.

² Subwencja naukowa uczelni.

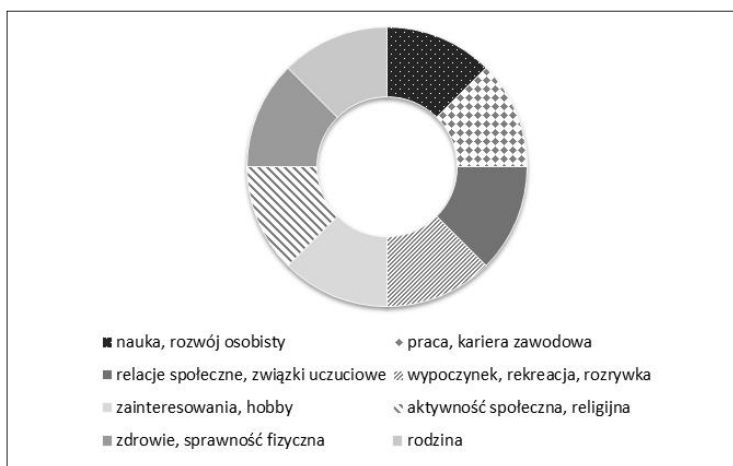
edukacji publicznej oraz kultury, których poziom uzależniony jest od wydatków władz samorządowych.

Do prowadzonej analizy wykorzystano dane statystyczne za 2019 rok pochodzące z badań realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Badaniem objęto 18 miast wojewódzkich.

W opracowaniu zastosowano metody przeglądu oraz analizy opisowej i porównawczej treści zawartych w dostępnej literaturze przedmiotu. Do analizy danych statystycznych wykorzystano metodę wielowymiarowej analizy porównawczej. W oparciu o syntetyczny wskaźnik Perkala, dokonano klasyfikacji i porównania miast wojewódzkich ze względu na jakość życia.

JAKOŚĆ ŻYCIA – UJĘCIE DEFINICYJNO-BADAWCZE

Rozważania i dyskusje nad zagadnieniem jakości życia obecne są w wielu dziedzinach nauki. Interdyscyplinarność wspomnianej kategorii związana jest z wielopłaszczyznowym przejawem samorealizacji człowieka (Siedlecka, 2013, s. 150). W tym miejscu warto odwołać się do popularnego narzędzia coachingowego, tzw. Koła Życia, które przedstawia główne obszary kształtujące biografię danej jednostki.

Rys. 1. Koło Życia

Źródło: (Tomaszewska-Lipiec, 2014, s. 360).

Jego poszczególne czynniki są ze sobą ściśle powiązane i od siebie zależne. Przy czym w zależności od indywidualnych potrzeb i subiektywnych odczuć dla każdego człowieka będą one mieć inne znaczenie. Podobnie, w przypadku definicji jakości życia, przedstawiciele poszczególnych nauk będą kłaść nacisk na inny aspekt życia człowieka.

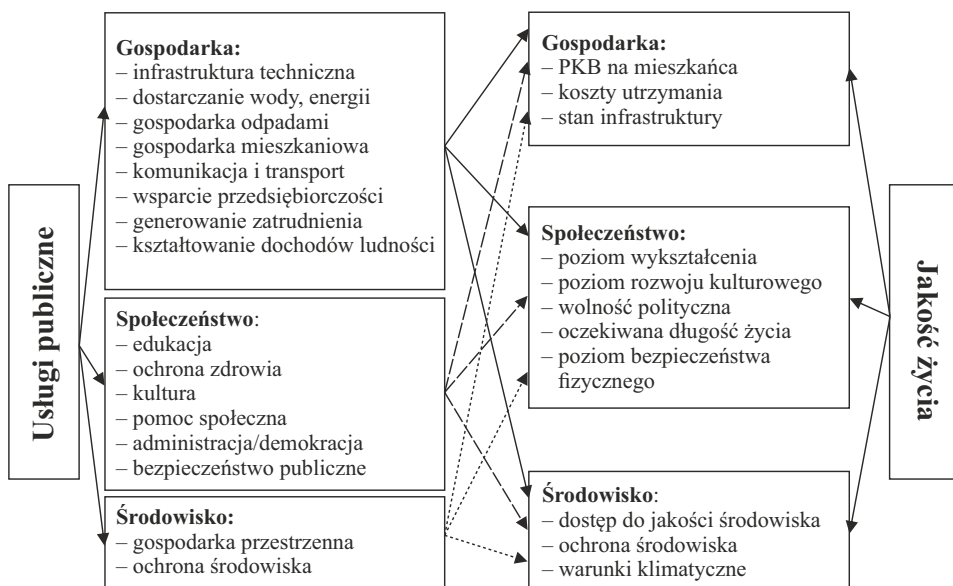
Pojęcie jakości życia pojawiło się w latach 60. XX w. Pierwotnie utożsamiane było z dobrobytem ekonomicznym będącym synonimem bogactwa materialnego. Nie dziwi więc fakt, że powszechnie pojęcie jakości życia zrównuje się właśnie z takimi terminami jak warunki życia, poziom życia, standard życia czy stopa życiowa (Borys, Rogala, 2008, s. 10). Jednak w miarę wzrostu zamożności społeczeństw, idea dobrobytu ekonomicznego została rozszerzona o niematerialne aspekty życia, a pojęcie jakości życia zyskało również wymiar społeczny (Panek, 2016, s. 14). Jedną z bardziej całościowych definicji podaje Światowa Organizacja Zdrowia. Traktuje ona jakość życia jako „sposób postrzegania przez jednostki swoich pozycji w życiu w kontekście kultury i systemu wartości, w których egzystują w powiązaniu z własnymi celami, oczekiwaniami, standardami i obawami; jest to szeroko pojęta koncepcja, na którą w sposób kompleksowy wpływają zdrowie fizyczne jednostki, jej stan psychiczny, stopień niezależności, relacje społeczne, osobiste przekonania oraz jej stosunek do znaczących cech otaczającego środowiska” (za: Dziurawicz-Kozłowska, 2002, s. 80). Tym samym podkreśla się istotność subiektywnych czynników wpływających na jakość życia. Podobnie C. Bywalec i L. Rudnicki wskazują, że „jakość życia to stan satysfakcji, szczęścia, zadowolenia, płynący z całokształtu egzystencji, czyli: korzystania ze środowiska przyrodniczego, dobrego stanu zdrowia, pomyślności w życiu, pozycji społecznej, dobrobytu oraz konsumpcji” (Bywalec, Rudnicki, 1999, s. 26). Biorąc powyższe pod uwagę, można stwierdzić, że termin „jakość życia” należy rozpatrywać w ujęciu obiektywnym i subiektywnym, bowiem odnosi się ona zarówno do dobrobytu, jak i dobrostanu (Ostasiewicz, 2004, s. 12).

Warto również nadmienić, że w koncepcji jakości życia możliwe jest wyróżnienie dwóch podstawowych grup elementów oraz procesów operacyjnych, które są ze sobą wzajemnie powiązane. Po pierwsze tych, które odnoszą się do wewnętrznego mechanizmu psychologicznego człowieka, a więc takich, które dają mu poczucie satysfakcji czy zadowolenia z życia. Po drugie takich, które związane są z warunkami zewnętrznymi, w których on funkcjonuje. B. H. Massam pierwszy wymiar określa jako „indywidualna jakość życia”, „subiektywny dobrostan” lub „satysfakcja życiowa”, drugi zaś jako „miejska jakość życia”, „społeczna jakość życia”, „jakość miejsca” czy „środowiskowa jakość życia” (Masik, 2010, s. 41).

W tym kontekście nie dziwi fakt, że zagadnienie jakości życia budzi zainteresowanie nie tylko przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, ale również instytucji państwowych czy samorządowych. Bowiem ustawowym obowiązkiem władz samorządowych jest stwarzanie warunków do podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności. Odnoszą się do niego główne krajowe dokumenty programowe. Przykładowo, w *Krajowej Polityce Miejskiej 2023* czytamy, że „nadrzędnym elementem celu strategicznego polityki miejskiej jest poprawa jakości życia mieszkańców (...), każde podejmowane działanie, tak z poziomu centralne-

go, jak i z poziomu poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego (a szczególnie władz miejskich) należy rozpatrywać i oceniać przez pryzmat potrzeb człowieka i jakości jego życia” (*Krajowa Polityka Miejska 2023*, s. 17).

Dobra publiczne, które są dostarczane przez władze lokalne oddziałują na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko (rys. 2). Tworzą tym samym ogólne warunki do rozwoju, ponieważ stymulują gospodarkę, tworzą i utrzymują infrastrukturę techniczną i społeczną, zapewniają porządek i bezpieczeństwo, wpływają na stan środowiska oraz kształtują ład przestrzenny. Pomiędzy nimi zachodzą sprzężenia zwrotne, które w sposób bezpośredni lub pośredni wpływają na poziom jakości życia. W sferze gospodarki zależy ona od poziomu dochodów, kosztów utrzymania oraz stanu infrastruktury. W kategorii społeczeństwo to poziom edukacji, kultury, wolności politycznej, oczekiwanej długości życia oraz poziom bezpieczeństwa przekłada się na jakość życia. Z kolei w podsystemie środowiska zderminowana jest ona przez jego jakość oraz warunki klimatyczne (Przygodzka, 2010, s. 213).

Rys. 2. Model oddziaływania usług publicznych na jakość życia

Źródło: (Przygodzka, 2010, s. 215).

Jakość życia wyznaczają więc z jednej strony indywidualne pragnienia członków społeczności, a z drugiej prowadzona publiczna polityka względem miast. Zgodnie ze stosowaną metodologią GUS, przyjęć należy, że pomiar jakości życia powinien obejmować zarówno warunki obiektywne (sytuację materialną, pracę, zdrowie, edukację, aktywność kulturalną, czas wolny i relacje społeczne, osobi-

ste bezpieczeństwo, jakość państwa i jego zdolność do zapewnienia obywatelom podstawowych praw, jakość infrastruktury i środowiska naturalnego), jak i subiektywne, rozumiane jako zadowolenie z życia, samopoczucie oraz odczuwane stany emocjonalne (*Jakość życia w Polsce*, 2017).

METODYKA BADANIA

Ze względu na wielowymiarowość zakresu jakości życia, na potrzeby niniejszej analizy posłużono się metodą sum standaryzowanych, czyli tzw. wskaźnikiem Perkala. Cechuje się on przejrzystością oraz niewielką utratą informacji podczas agregacji danych (Sobala-Gwosdz, 2004, s. 94). Dzięki jego wykorzystaniu uzyskano ogólny obraz przestrzennego zróżnicowania miast wojewódzkich pod względem jakości życia w 2019 roku.

Pomiar jakości życia przeprowadzono dla 18 miast wojewódzkich na podstawie dostępnej statystyki publicznej Głównego Urzędu Statystycznego. Do badania przyjęto rok 2019. Budowa wskaźnika Perkala przebiega w czterech etapach. W pierwszym kroku następuje wyodrębnienie zmiennych diagnostycznych. Dobre wskaźników oparto na metodyce pomiaru jakości życia opracowanej przez GUS. W każdym obszarze tematycznym znalazły się mierniki, które opisują jakość życia mieszkańców, a ich wysokość uzależniona jest od wydatków władz samorządowych. Pojemność informacyjna poszczególnych kategorii została zdeteminowana dostępnością danych. W celu zachowania porównywalności, wybrane wskaźniki przekształcono, przyjmując jako punkt odniesienia np. liczbę ludności lub powierzchnię obszaru miasta.

Dążąc do zachowania zmiennych, które opisują sytuację społeczną, demograficzną oraz gospodarczą miasta, ale nie powielają informacji, w kolejnym kroku wybrano jedynie te, których wewnętrzny poziom zróżnicowania, mierzony przy wykorzystaniu klasycznego współczynnika zmienności, przekroczył wartość 10%. Warto nadmienić, że przyjęte do analizy cechy wykazują różny kierunek oddziaływania na poziom badanego zjawiska. Stąd też konieczne jest określenie, które czynniki wpływają na poprawę jakości życia (stymulanty), a które przyczyniają się do jej pogorszenia (destymulanty). Do analizy finalnie wykorzystano 18 ilościowych i wartościowych wskaźników obiektywnych. Badane zmienne zgrupowano w sześć obszarów tematycznych, zgodnie z metodologią GUS (tabela 1). Za E. Skrzypek przyjęto, że obiektywna jakość życia uwarunkowana jest m.in. przez „warunki ekonomiczne, czas wolny, bezpieczeństwo społeczne, warunki mieszkaniowe, środowisko naturalne człowieka, zdrowie, środowisko społeczne” (Skrzypek, 2001). W tym miejscu należy nadmienić, że spośród przyjętego zestawu zmiennych jedynie pięć uznano za destymulanty (x_6 – x_9 , oraz x_{18}).

Tabela 1. Zestaw zmiennych wykorzystanych do badania jakości życia mieszkańców miast wojewódzkich w 2019 roku

Zmienna	Charakter danej cechy	Współczynnik zmienności	Uzasadnienie
1	2	3	4
Materialne warunki życia			
x_1 – sieć rozdzielcza wodociągowa na 100 km ²	S	24,99%	Charakteryzują ogólny stan infrastruktury technicznej w mieście.
x_2 – sieć rozdzielcza kanalizacyjna na 100 km ²	S	25,82%	
x_3 – sieć rozdzielcza gazowa na 100 km ²	S	28,70%	
x_4 – liczba przystanków autobusowych (z trolejbusowymi) i tramwajowymi na kilometr kwadratowy obszaru miasta	S	28,45%	
x_5 – długość buspasów na kilometr kwadratowy obszaru miasta	S	77,55%	
Główny rodzaj aktywności, praca			
x_6 – zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej osób poniżej kryterium dochodowego	D	32,59%	Ukazują ogólną sytuację na rynku pracy oraz zakres pomocy miasta dla mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji.
x_7 – beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	D	29,22%	
x_8 – liczba bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym	D	45,07%	
x_9 – średnia wartość wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem	D	19,39%	
x_{10} – podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	S	20,73%	
Edukacja/Polityka prorodzinna			
x_{11} – odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach podległych JST	S	29,28%	Ukazują stopień wykonania przez miasto zadania z zakresu polityki prorodzinnej. Obrazują rozpowszechnienie nauczania przedszkolnego na terenie miasta oraz organizację opieki dla najmłodszych.
x_{12} – odsetek dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w przedszkolach prowadzonych przez JST	S	23,40%	
Zdrowie			
x_{13} – odsetek porad z zakresu POZ w przychodniach podległych samorządowi terytorialnemu do porad ogółem	S	94,79%	Ukazują stopień wywiązania się przez miasto z zadań z zakresu ochrony zdrowia.

1	2	3	4
Czas wolny i relacje społeczne			
x_{14} – liczba masowych imprez	S	62,89%	Obrazują stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców z zakresu życia kulturalnego i rekreacji.
x_{15} – długość ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności w km	S	34,55%	
x_{16} – księgozbiór bibliotek prowadzonych przez miasto na 1 tys. ludności	S	85,92%	
Jakość środowiska			
x_{17} – udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni miasta (%)	S	57,10%	Charakteryzują ogólny stan środowiska w mieście.
x_{18} – powierzchnia terenów składowania odpadów w powierzchni miasta	D	116,13%	

Oznaczenia: S – stymulanta, D – destymulanta

Źródło: opracowanie własne.

Kolejno, aby uzyskać wzajemną porównywalność cech, przyjęte do badań zmienne poddano standaryzacji, zgodnie z formułą (Malina, 2004, s. 33):

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}, \text{ gdy } x_{ij} \text{ jest wartością stymulanty} \quad (1)$$

$$\text{lub } z_{ij} = -\frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}, \text{ gdy } x_{ij} \text{ jest wartością destymulanty} \quad (2)$$

gdzie:

z_{ij} – standaryzowana wartość j -tej zmiennej dla i -tego obiektu,

x_{ij} – wartość j -tej zmiennej i -tego obiektu,

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna zmiennej X_j ,

S_j – odchylenie standardowe zmiennej X_j .

Uzyskane standaryzowane wartości poszczególnych zmiennych wykorzystano do obliczenia syntetycznego wskaźnika Perkala. Miernik ten wyznaczono korzystając z formuły (Szymańska i in., 2011, s. 126):

$$W_{PER} = \frac{\sum_{i=1}^n z_{ij}}{n} \quad (3)$$

gdzie:

n – liczba uwzględnionych cech.

Kolejno, na podstawie uzyskanych wartości syntetycznego miernika Perkala (d_i), dokonano klasyfikacji miast wojewódzkich pod względem poziomu jakości życia. Wyróżniono cztery grupy typologiczne (tabela 2). Granice przedziałów wyznaczono w oparciu o średnią arytmetyczną (\bar{d}_i) i odchylenie standardowe (s_{di}) miernika syntetycznego (Zeliaś, 2000, s. 151).

Tabela 2. Klasy badanych obiektów wraz z kryterium podziału

	Kryterium podziału	Poziom jakości życia
Grupa I	$d_i \geq \bar{d}_i + s_{di}$	Bardzo wysoki
Grupa II	$\bar{d}_i \geq d_i < \bar{d}_i + s_{di}$	Wysoki
Grupa III	$\bar{d}_i - s_{di} \leq d_i < \bar{d}_i$	Niski
Grupa IV	$d_i < \bar{d}_i - s_{di}$	Bardzo niski

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Zeliaś, 2000, s. 151).

JAKOŚĆ ŻYCIA W MIASTACH WOJEWÓDZKICH W ŚWIETLE PROWADZONYCH BADAŃ

Punktem wyjścia prowadzonej analizy było sporządzenie rankingu miast wojewódzkich. Zestawienie przygotowano dla 18 jednostek na podstawie wskaźnika wydatków budżetowych ogółem odniesionych do 1 mieszkańca. Niezbędne informacje uzyskano z Banku Danych Lokalnych za 2019 rok.

Tabela 3. Wydatki budżetowe ogółem miast wojewódzkich odniesione do 1 mieszkańca w 2019 roku (w zł)

Lp.	Miasto wojewódzkie	Wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca (w zł)
1	2	3
1	Warszawa	10 494,48
2	Opole	9214,96
3	Kraków	8017,02
4	Gdańsk	8001,40
5	Kielce	7910,83
6	Rzeszów	7864,32
7	Poznań	7836,43
8	Katowice	7767,26
9	Wrocław	7763,29
10	Białystok	7718,20
11	Olsztyn	7595,75
12	Zielona Góra	7495,62

1	2	3
13	Szczecin	7265,50
14	Lublin	7150,94
15	Bydgoszcz	7006,69
16	Toruń	6890,55
17	Gorzów Wielkopolski	6875,49
18	Łódź	6870,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 3 wynika, że poziom wydatków budżetowych ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest terytorialnie zróżnicowany. Najwyższy poziom wskaźnika w 2019 roku osiągnęła Warszawa, a najniższy Łódź (różnica rzędu 3624,45 zł).

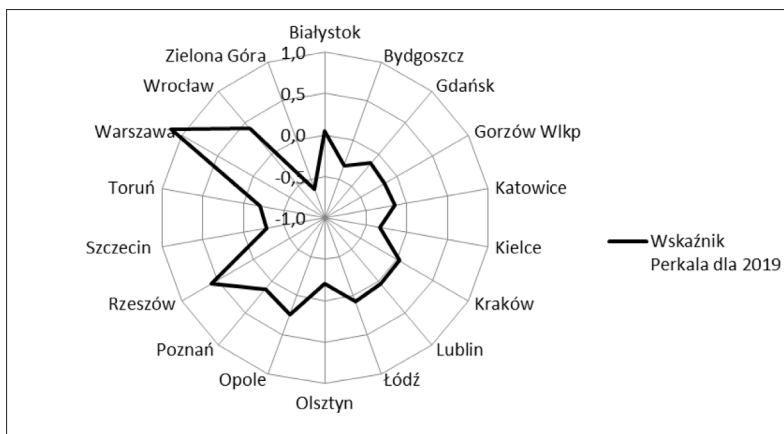
W tym miejscu nasuwa się pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy ponoszonymi wydatkami a poziomem jakości życia? W celu uzyskania odpowiedzi na tak postawiony problem, obliczono syntetyczny wskaźnik Perkala dla poszczególnych miast wojewódzkich za 2019 rok. Zgodnie z przyjętą procedurą, na podstawie wymienionych cech diagnostycznych, dokonano analizy porównawczej miast wojewódzkich pod względem osiągniętego poziomu jakości życia. Wyniki tego uporządkowania dla 2019 roku zawiera tabela 4.

Tabela 4. Ranking miast wojewódzkich ze względu na poziom jakości życia w 2019 roku

Lp.	Miasto wojewódzkie	Wartość wskaźnika Perkala	Poziom jakości życia
1	Warszawa	1,150	bardzo wysoki poziom jakości życia
2	Rzeszów	0,585	
3	Wrocław	0,409	
4	Opole	0,247	wysoki poziom jakości życia
5	Poznań	0,118	
6	Białystok	0,090	
7	Łódź	0,069	
8	Lublin	0,041	
9	Kraków	0,034	niski poziom jakości życia
10	Gdańsk	-0,139	
11	Katowice	-0,140	
12	Gorzów Wielkopolski	-0,171	
13	Toruń	-0,201	
14	Olsztyn	-0,203	
15	Szczecin	-0,286	
16	Bydgoszcz	-0,325	
17	Kielce	-0,326	
18	Zielona Góra	-0,637	bardzo niski poziom jakości życia

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie uzyskanych obliczeń można stwierdzić, że w badanych jednostkach istnieje dość duże zróżnicowanie jakości życia. Niekwestionowanym liderem zestawienia została Warszawa. Kolejno, najwyższe pozycje w rankingu zajęły w kolejności Rzeszów i Wrocław, natomiast najniższe Bydgoszcz, Kielce i Zielona Góra. Różnica między wartością maksymalną a minimalną analizowanego wskaźnika syntetycznego w 2019 r. wyniosła aż 1,787. Istniejące dysproporcje pomiędzy poziomem jakości życia przedstawiono na rys. 3.

Rys. 3. Zróżnicowanie jakości życia w miastach wojewódzkich w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo w tabeli 4 przedstawiono podział miast wojewódzkich na cztery grupy o zbliżonym poziomie jakości życia. Podstawą określenia grupy były opisane wcześniej kryteria. W 2019 r. bardzo wysokim poziomem jakości życia (syntetyczny wskaźnik Perkala $\geq 0,407$) charakteryzowały się Warszawa, Rzeszów i Wrocław. Warszawa, będąca liderem jakości życia, uzyskała najwyższe wyniki częściowe w pięciu badanych zmiennych. W 2019 w stolicy odnotowano największą liczbę:

- podmiotów wpisanych do rejestru REGON (na 10 tys. ludności),
- przystanków autobusowych (z trolejbusowymi) i tramwajowych przypadających na kilometr kwadratowy obszaru miasta,
- imprez masowych,
- księgozbioru bibliotek prowadzonych przez miasto na 1 tys. ludności,
- oraz odsetek porad z zakresu POZ w przychodniach podległych samorządowi terytorialnemu do porad ogółem.

W przypadku większości zmiennych częściowych Warszawa uplasowała się w pierwszej trójce. Jedynie w kwestii długości ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności w km, średniej wartości wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem, długości buspasów na kilometr kwadratowy obszaru miasta oraz odsetka dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w przedszkolach prowa-

dzonych przez JST Warszawa znalazła się poza podium. Do grupy o wysokim poziomie jakości życia (przedział $<0,015;0,407>$) należało sześć miast wojewódzkich: Opole, Poznań, Białystok, Łódź, Lublin i Kraków. Co ciekawe, grupy I i II obejmują miasta, dla których poziom jakości życia przyjmował wartości dodatnie. Dodatkowo syntetyczny wskaźnik Perkala dla tych miast przyjął wartości powyżej średniej (0,015). Skład grupy o niskim poziomie jakości życia (przedział $<-0,376;0,015>$) był najliczniejszy. Swym zakresem obejmował osiem miast wojewódzkich: Gdańsk, Katowice, Gorzów Wielkopolski, Toruń, Olsztyn, Szczecin, Bydgoszcz oraz Kielce. Z kolei Zielona Góra, jako jedyna reprezentuje bardzo niski poziom jakości życia. Uplasowanie Zielonej Góry na ostatnim miejscu, wynikało z faktu, że miasto osiągnęło najniższe wartości zmiennych cząstkowych w kategoriach: materialne warunki życia, czas wolny i relacje społeczne oraz jakość środowiska.

W literaturze przedmiotu trudno znaleźć badania w zakresie zależności pomiędzy wydatkami budżetowymi miast a jakością życia ich mieszkańców. Niemniej jednak, porównując uzyskane wyniki z *Rankingiem jakości życia w miastach*, przygotowanym przez Tygodnik „Polityka” oraz Akademię Górniczo-Hutniczą można zauważyć pewne zbieżności (*Ranking jakości życia w miastach*, [https](https://www.tygodnikpolityka.pl/2018/08/20/ranking-jakosci-zycia-w-miastach/)). Otóż, biorąc pod uwagę miasta wojewódzkie, niekwestionowanym zwycięzcą obu zestawień jest Warszawa. Z kolei ostatnie miejsce w badaniach zgodnie przyznano Zielonej Górze. Stolica zdobyła pierwsze miejsce zawdzięcza wysokim wynikom wskaźników z zakresu pracy, edukacji oraz przewagi w sferze warunków zdrowotnych. Pozwalają one na większą aktywność na rynku pracy, łatwość znalezienia zatrudnienia, co w konsekwencji przekłada się na wysokość zarobków.

Do określenia kierunku i siły związku pomiędzy jakością życia (zmierzoną za pomocą wskaźnika Perkala) a wysokością wydatków budżetowych poszczególnych miast wojewódzkich wykorzystano korelację r-Pearsona. Wówczas w sposób syntetyczny uzyskamy odpowiedź na postawione wcześniej pytanie: czy istnieje zależność pomiędzy ponoszonymi wydatkami a poziomem jakości życia? Współczynnik ten przyjmuje wartości z przedziału $[-1, 1]$, przy czym jego znak informuje o kierunku zależności, a wartość liczbowa o jej sile. Miara ta dla badanych cech przyjęła wartość 0,71 ($p<0,05$). Występuje więc wysoka korelacja dodatnia, a zależność pomiędzy badanymi należy uznać za znaczną. Oznacza to, że wraz ze wzrostem wydatków budżetowych (odniesionych na 1 mieszkańca) poziom jakości życia ulega poprawie. Dodatkowo połowa badanych miast osiąga jednocześnie wydatki *per capita* i poziom jakości życia powyżej średniej.

PODSUMOWANIE

Jakość życia jest interdyscyplinarną kategorią, którą należy rozpatrywać w ujęciu obiektywnym i subiektywnym. Odnosi się zarówno do dobrobytu, jak i dobrostanu. Bez względu na przyjętą definicję, rozważa się ją w kontekście „życia ludzi w dostat-

ku lub biedzie, w kontekście tego, czy życie jest łatwe czy trudne, czy ludzie są zadowoleni z niego czy też nie oraz czy miasto, w którym żyją, pomaga im zrealizować ich cele i pomaga zaspokoić potrzeby czy też nie” (Masik, 2010, s. 42). Zagadnienie jakości życia budzi więc zainteresowanie nie tylko przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, ale również instytucji państwowych czy samorządowych.

Przeprowadzona analiza wtórnych danych potwierdziła istnienie znacznych dysproporcji zarówno w poziomie wydatków *per capita*, jak i jakości życia miast wojewódzkich w 2019 roku. Jedynie trzy miasta wojewódzkie (Warszawa, Rzeszów i Wrocław) wykazują bardzo wysoki poziom jakości życia. Z kolei liczebność miast, które charakteryzują się wysokim i niskim poziomem jakości życia jest bardzo zbliżona. Optymizmem napawa fakt, że bardzo niski poziom jakości życia odnotowano jedynie w jednym mieście wojewódzkim, tj. Zielonej Górze. Ponadto należy zauważyć, że dysproporcje w zakresie jakości życia mieszkańców miast wojewódzkich pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią naszego kraju zacierają się.

Uzyskane wyniki badań potwierdziły, znaczną dodatnią zależność korelacyjną pomiędzy poziomem wydatków budżetowych miast wojewódzkich (*per capita*), a jakością życia ich mieszkańców ($r = 0,71$). Zastosowanie syntetycznego wskaźnika Perkala do pomiaru lokalnej jakości życia, w świetle otrzymanych wyników, wydaje się być jak najbardziej uzasadnione. Z kolei przykład Łodzi, która pomimo najniższych wydatków *per capita* osiągnęła wysoki poziom jakości życia, czy odwrotnie Kielc, które ponosząc znaczne wydatki budżetowe uplasowały się w końcowej części zestawienia wskazują, że właściwa wysokość wydatków budżetowych jest tylko jednym z czynników warunkujących jakość życia. Równie ważne jest ich właściwe ukierunkowanie na zaspokojenie potrzeb danej społeczności lokalnej. Warto również zaznaczyć, że efekty poniesionych przez miasto wydatków mieszkańcy mogą odczuwać z opóźnieniem.

Nie ulega wątpliwości, że badania jakości życia mają duże znaczenie praktyczne. Otrzymane wyniki wprawdzie opisują obecny stan rzeczy, ale dostarczają informacji, które mogą stać się podstawą do formułowania strategii rozwoju danego miasta oraz poprawy warunków życia jego mieszkańców. Prowadzone rozważania mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych badań zarówno z punktu widzenia roli samorządu w kształtowaniu jakości życia, prowadzenia szczegółowych analiz uwzględniających również rodzaje wydatków czy też analiz jakości życia w ujęciu dynamicznym.

BIBLIOGRAFIA

- Bank Danych Lokalnych. Pobrane z: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica> (2020.12.28).
- Borys, T., Rogala, P. (2008). *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*. Warszawa: Wydawnictwo UNDP.

- Bywalec, C., Rudnicki, L. (1999). *Podstawy ekonomiki konsumpcji*. Kraków: Akademia Ekonomiczna.
- Dziurawicz-Kozłowska, A. (2002). Wokół pojęcia jakości życia. *Psychologia Jakości Życia*, 2, 77–99.
- Jakość życia w Polsce* (2017). Pobrane z: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/16/4/1/jakosc_zycia_w_polsce_2017.pdf (2020.05.10).
- Krajowa Polityka Miejska 2023*. Pobrane z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20150001235/O/M20151235.pdf> (2020.06.10).
- Malina, A. (2004). *Wielowymiarowa analiza przestrzennego zróżnicowania struktury gospodarki Polski według województw*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Masik, G. (2010). *Wpływ polityki lokalnej na warunki i jakość życia. Przykład strefy suburbanizacji Trójmiasta*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Ostasiewicz, W. (red.). (2004). *Ocena i analiza jakości życia*. Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej.
- Panek, T. (2016). *Jakość życia od koncepcji do pomiaru*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Przygodzka, R. (2010). Usługi publiczne a jakość życia w regionach peryferyjnych W: A. Noworól (red.), *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, t. 2 (s. 205–221). Kraków: Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Ranking jakości życia w miastach*. Pobrane z: https://www.miasta.pl/uploads/attachment/file/2367/RANKING_MIAST-Polityka.pdf (2020.12.30).
- Siedlecka, A. (2013). Obiektywna jakość życia jako kategoria rozwoju zrównoważonego na przykładzie gmin województwa lubelskiego. W: Z. Rusnak, B. Zmysłona (red.), *Jakość życia a zrównoważony rozwój* (s. 149–169). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
- Skrzypek, E. (2001). *Czynniki kształtujące jakość życia*. Materiały z V Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej Ergonomia Niepełnosprawnym, Jakość Życia, MKEN, Łódź. Pobrane z: <http://idn.org.pl/lodz/mken/mken%202001/referaty%202001/14.pdf> (2020.06.15).
- Sobala-Gwosdz, A. (2004). The change in the rural standard of living during the transformation period in the Podkarpackie Province. *Prace Geograficzne*, 114, 93–106.
- Szymańska, D., Domin, D. J., Kwiatkowski, G., Rogatka, K. (2011). Ranking miast w Polsce na podstawie warunków życia w świetle różnych metod pomiaru. W: L. Mierzejewska, M. Wdowicka (red.), *Współczesne problemy rozwoju miast i regionów* (s. 121–133). Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Tomaszewska-Lipiec, R. (red.). (2014). *Relacje praca – życie pozazawodowe drogą do zrównoważonego rozwoju jednostki*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.
- Zeliaś, A. (red.). (2002). *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.

Streszczenie

W opracowaniu zaprezentowano aspekty definicyjno-badawcze jakości życia, interdyscyplinarnej kategorii, która budzi powszechne zainteresowanie wśród przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych oraz instytucji państwowych i samorządowych. Zasadniczym celem pracy było zbadanie zależności pomiędzy poziomem wydatków budżetowych miasta wojewódzkiego a jakością życia jego mieszkańców. Do określenia obiektywnej jakości życia wykorzystano ilościowe i wartościowe wskaźniki z zakresu: infrastruktury technicznej, rynku pracy, ochrony zdrowia, opieki socjalnej, edukacji publicznej/polityki prorodzinnej oraz kultury, których poziom uzależniony jest od wydatków władz samorządowych. W oparciu o dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego przeprowadzono wielowymiarową analizę porównawczą miast wojewódzkich. Na podstawie wyselekcjonowanych zmiennych diagnostycznych, wyznaczono syntetyczny wskaźnik Perkala dla poszczególnych miast wojewódzkich w 2019 r. Zastosowana metoda pozwoliła na ustalenie rankingu miast wojewódzkich w analizowanym okresie oraz ich pogrupowanie według osiągniętego poziomu jakości życia w cztery grupy typologiczne. Przeprowadzone badania potwierdziły występowanie znacznych dysproporcji w poziomie jakości życia mieszkańców poszczególnych miast wojewódzkich. Ustalono również, że wraz ze wzrostem wydatków budżetowych *per capita* poziom jakości życia może ulec poprawie.

Słowa kluczowe: jakość życia, wydatki budżetowe, wskaźnik Perkala, miasta wojewódzkie.

Budget expenditure of voivodeship cities and the quality of life of their inhabitants

The study presents the definition and research aspects of quality of life, an interdisciplinary category that arouses widespread interest among representatives of various scientific disciplines as well as state and local government institutions. The main purpose of the work was to examine the relationship between the level of budgetary expenses of a voivodeship city and the quality of life of its inhabitants. To determine the objective quality of life, quantitative and valuable indicators were used in the field of: technical infrastructure, labour market, health protection, social welfare, public education / pro-family policy and culture, the level of which depends on the expenditure of local authorities. Based on data from the Local Data Bank of the Central Statistical Office, a multidimensional comparative analysis of voivodeship cities was carried out. Based on the selected diagnostic variables, a synthetic Perkal index was determined for individual provincial cities in 2019. The method used allowed the ranking of provincial cities to be determined in the analysed period of time and them to be grouped according to the level of quality of life achieved in four typological groups. The conducted research confirmed the existence of significant disproportions in the level of the quality of life of inhabitants of particular voivodeship cities. It was also found that with an increase in budgetary expenditure per capita, the level of quality of life may improve.

Keywords: quality of life, budget expenditures, Perkal index, voivodeship cities.

JEL: H75, H76, J28.